

PATIKRINIMŲ PLANAVIMAS IR ATASKAITŲ RENGIMAS

**IMPEL
NETWORK**

European Union Network for the Implementation
and Enforcement of Environmental Law

**EUROPOS SAJUNGOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMŲ
ĮGYVENDINIMO IR VYKDYMO UŽTIKRINIMO DARBO TINKLAS
IMPEL DARBO TINKLAS**

Pratarmė

Europos Sąjungos aplinkos apsaugos įstatymų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo darbo tinklas (IMPEL) yra neoficialus Europos Sąjungos (ES) valstybių narių aplinkos apsaugos institucijų tinklas. Europos Komisija taip pat yra IMPEL narė, pakaitomis su kitais nariais pirmininkaujanti vadovybės posėdžiams.

Šis darbo tinklas bendrai žinomas kaip IMPEL darbo tinklas

IMPEL dalyvių žinios ir patirtis teikia tinklui unikalias galimybes dirbti, kreipiant dėmesį į tam tikrus ES aplinkosauginės teisės techninius ir kontrolės aspektus. Jo tikslas – suteikti reikiamą impulsą tam, kad ES būtų užtikrintas veiksmingesnis aplinkosaugos įstatymų taikymas. Tinklas skatina keitimąsi informacija bei patirtimi ir nuoseklesnį požiūrį į aplinkosaugos įstatymų įgyvendinimą, taikymą ir priežiūrą, ypač atsižvelgiant į ES aplinkosaugos įstatymus. Tai pagrindas strategiją formuojantiems vadovams, aplinkos apsaugos inspektoriams ir įgyvendinimo priežiūros pareigūnams keistis idėjomis. Tinklas skatina vykdymo priežiūros struktūrų ir geriausios tvarkos plėtrą.

Koncentruodamas savo dėmesį į praktinius įgyvendinimo klausimus, IMPEL taip pat domisi visais “priežiūros grandinės” etapais.

Priežiūros grandinę galima apibūdinti kaip procesą, apimančią įstatymų sumanymą, parengimą, priėmimą, įgyvendinimą ir vykdymo priežiūrą ir jų efektyvumo įvertinimą.

Aplinkosauginiai tikrinimai yra svarbiausioji veikla aplinkosauginių įstatymų įgyvendinimo ir jo priežiūros procese, būtina aukštam aplinkos apsaugos lygiui užtikrinti. IMPEL teikia didelę reikšmę aplinkosauginiams tikrinimams. Atsiliepiant į kvietimą *Komisijos informaciniame pranešime apie Bendrijos aplinkosauginių įstatymų įgyvendinimą*, 1997 m. pabaigoje Komisijai buvo pateiktas ir 1998 m. birželio mėn. išspausdintas dokumentas *Inspektavimo kriterijai*. IMPEL tęsia darbą šioje srityje: vadovaujantis minėtame dokumente pateiktomis rekomendacijomis detaliau nagrinėjami įvairūs tikrinimų aspektai. 1999 m. vasario mėnesį išspausdintos dvi rekomendacijos: “Inspektavimų dažnumas” ir “Ūkio subjektų savikontrolė”. Šio dokumento objektas – patikrinimų planavimas ir ataskaitų rengimas.

Prieš spausdinant šį dokumentą dėl patikrinimų planavimo ir ataskaitų rengimo, 1999 kovo mėn. 18-19 d. Haarleme, Nyderlanduose, inspekcijų seminare apie jį buvo perskaityti pranešimai. Redaguojant dokumentą, buvo atsižvelgta į seminaro metu ir vėliau gautus komentarus ir pastabas.

Šioje ataskaitoje pateikiamas IMPEL tinklo, bet nebūtinai nacionalinių administracijų ar Europos Komisijos požiūris. Dokumentas buvo priimtas IMPEL Plenariniame posėdyje 1999 m. liepos 16-18 d.

Dokumento rengėjų sąrašas pateikiamas paskutiniame jo puslapyje.

EUROPOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMŲ ĮGYVENDINIMO IR JŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMO DARBO TINKLAS (IMPEL)

PATIKRINIMŲ PLANAVIMAS IR ATASKAITŲ RENGIMAS

1 ĮVADAS

- 1.1. IMPEL rekomendacijos „Inspektavimo kriterijai“ buvo išleistos 1998 m. birželio mėn. Jos apibrėžia minimalius įvairių patikrinimo elementų, tokių kaip planavimas, įstatymo taikymas (vykdymas), analizė ir ataskaitų ruošimas, kriterijus, ir apima tolimesnes užduotis, kurių turėtų imtis IMPEL, įskaitant patikrinimų planavimą ir ataskaitų rengimą. Tęsiant šį darbą, buvo parengtas IMPEL „Inspektavimo rinkinys“.

“Minimalus kriterijus patikrinimams yra tai, kad inspekcinė institucija turi turėti patikrinimų planą, apimantį apibrėžtą periodą (pvz. metus) nustatytoje veiklos srityje ir su nustatytais peržiūrėjimo terminais ir apibūdinanti tikrinamų įmonių rūšį”. Užduotis, išplaukianti iš minimalaus kriterijaus, turi būti perkelta į šios planuojamos veiklos rekomendacijas.

(Inspektavimo kriterijai)

“Kiekvienos Sąjungos Narės pareiga yra demonstruoti minimalių kriterijų įgyvendinimą. Tai visumoje gali būti pasiekama reguliariai (pvz. kasmet) įvertinant ir atsiskaitant apie inspekcinę veiklą.”

(Inspektavimo kriterijai)

“Ataskaitos turi būti susijusios su planuojama veikla ir apibūdinti bei įvertinti atliktą darbą. Ataskaitos galėtų apimti kiekybinę informaciją apie inspekcinės institucijos finansinius ir žmonių resursus ir atitinkamai kiekybinę informaciją apie inspekcinę veiklą.” Užduotis, įskaitant kiekybinių gairių nustatymą, turi būti perkelta į rekomendacijas ataskaitai.

(Inspektavimo kriterijai)

- 1.2. Šie kriterijai taikomi aplinkosauginių patikrinimų, kuriuos atlieka inspekcinė institucija, planavimui ir ataskaitų rengimui. Priimama, kad siekdama įgyvendinti savo tikslus laiku, inspekcinė institucija patikrinimus atlieka sistemingai, t.y. vykdo pagal iš anksto nustatytą grafiką. Šiais kriterijais ketinama pateikti bendruosius principus, kuriais vadovaudamasi, inspekcinė institucija, atsižvelgdama į unikalų aplinkybių, egzistuojančių atitinkamose jos jurisdikcijos srityse, visumą, gali nusistatyti savo patikrinimų planavimo ir ataskaitų rengimo tvarką.
- 1.3. Šio dokumento tikslas yra skatinti bendruosius pramonės įmonių patikrinimų planavimo ir ataskaitų programų rengimo principus, kylančius iš pareigos pramonei laikytis aplinkosauginių reikalavimų ir saugoti aplinką.

2 APIBRĖŽIMAI

Patikrinimai: Yra toks patikrinimo apibrėžimas:

1. Pramonės įmonių tikrinimas, siekiant nustatyti, kaip jose laikomasi įstatymų, norminių aktų, įsakymų, draudimų (arba leidimų) ir kt. reikalavimų ir skatinti jų laikymąsi.
2. Konkrečių pramonės įmonių poveikio aplinkai monitoringas, kurį atlikus gali būti įgyvendinami teisėtvarkos veiksmai arba skiriami detalesni patikrinimai.

Planavimas: Patikrinimų planavimas gali būti apibrėžiamas kaip parengta konkrečių pramonės įmonių tikrinimo ir aplinkosauginių reikalavimų laikymosi skatinimo schema, kuri apima nustatytą laikotarpį, įstatyminių režimų, inspekcinės institucijos veiklos sritį. Joje taip pat nustatyti peržiūrėjimo terminai. Plane turėtų būti nurodyti inspekcinės institucijos tikslai bei ištekliai numatyti jų įgyvendinimui.

Atsiskaitymas: Ataskaitos turi apibūdinti ir įvertinti atliktą inspekcinį darbą ir jo rezultatus. Ataskaitose taip pat turi būti atitinkama kiekybinio ir kokybinio pobūdžio informacija apie inspekcinį darbą ir rekomendacijos būsimiems patikrinimams.

3 APIMTIS

3.1. Šis dokumentas apima tokias patikrinimo rūšis¹:

- Eilinius patikrinimus.
- Netikėtus (intervencinius) patikrinimus.
- Specialiąsias inspekcines akcijas.

Smulkesnis patikrinimų rūšių aptarimas pateiktas šio dokumento 4.9 ir 4.10 pastraipose ir "Patikrinimo dažnumų" 2.1 pastraipoje.

3.2. Pasiūlymai šiame dokumente skirti, pirmiausia, patikrinimams pramonės įmonių, kurioms taikytinos šios Europos Sąjungos direktyvos:

- Tarybos direktyva dėl integruotos taršos prevencijos ir kontrolės (TIPK, 96/61/EC);
- Tarybos direktyva dėl stambių, su pavojingomis medžiagomis susijusių avarių pavojaus kontrolės (96/82/EC)¹.

3.3. Europos Sąjungos šalys gali savo nuožiūra išplėsti patikrinimų, numatytų šiame dokumente, apimtį ir papildomai įtraukti:

- įmones, kurioms taikytinos kitos svarbios ES direktyvos;
- papildomai prie tų įmonių, kurioms taikoma TIPK direktyva, svarbias įmones, kurios gali daryti įtaką aplinkai dėl:
  - potencialaus naudojamų ar išmetamų į aplinką (rizika aplinkai) medžiagų poveikio;

---

¹ Kai kuriose šalyse darbo saugos ir aplinkosaugos aspektus, išplaukiančius iš *Direktyvos dėl stambių avarių, susijusių su pavojingomis medžiagomis, kontrolės*, tikrina skirtingos žinybos. Tokiais atvejais šio dokumento apimtis nebūtinai taikoma žinybų, atsakingų už darbo saugą, patikrinimų planavimui ir ataskaitų rengimui.

- potencialaus naudojamų ar išmetamų į aplinką medžiagų pavojingumo (degios, nuodingos, sprogstančios);
- į aplinką išmetamų didelių medžiagų kiekių;
- įrenginių sudėtingumo;
- įrenginių amžiaus ir būklės;
- praeities patirties, keliančios susirūpinimą operatoriaus netinkama veikla aplinkosaugos srityje, arba dėl daugybės skundų praeityje;
- įmonės įrenginių valdymo, susijusio su teršimo incidentais praeityje;
- vykdomos gamybos ypatingose teritorijose, tokiose kaip:
  - ⇒ saugomos teritorijos, vandens apsauginės zonos, gamtos rezervatai, draustiniai, saugomi biotopai ir pan.;
  - ⇒ teritorijos, kuriose buvo kasamos naudingos iškasenos ir kuriose taršos židiniai likę kaip “praeities našta”;
  - ⇒ teritorijos, kuriose yra didelis įmonių ir/ar emisijų tankumas.

4 PATIKRINIMŲ PLANAVIMAS

4.1 TIKSLAI

Patikrinimo planas turi apimti inspekcinės institucijos apsibrėžtus tikslus ir uždavinius. Inspekcinės institucijos tikslai skirsis priklausomai nuo unikalių aplinkybių, egzistuojančių atitinkamose jos jurisdikcijos srityse, visumos. Apsibrėžti tikslai, pavyzdžiui, gali apimti aplinkos pagerinimą, taršos incidentų, žuvų kritimo ar skundų skaičiaus sumažinimą, be to, pagerinti įstatymų laikymąsi tam tikrame pramonės sektoriuje.

4.2 ESMINIAI ELEMENTAI

Inspekcinės institucijos patikrinimų planavimo ir prioritetų nustatymo esminiai elementai yra:

- Tikrinamos pramonės šakos
- Duomenų valdymas
- Turimi resursai
- Patikrinimams skiriamas laikas
- Rekomendacijos, direktyvos
- Patikrinimų dažnumas
- Patikrinimui reikalingų resursų įvertinimas
- Netikėti (intervenciniai) patikrinimai
- Prioritetų nustatymas
- Įvertinimas ir ataskaitos parengimas
- Plano peržiūrėjimas

4.3 TIKRINAMOS PRAMONĖS ŠAKOS

Inspekcinei institucija turi pasirengti galutinį visų pramonės įmonių, esančių jos veiklos zonoje ir atitinkančių šio dokumento 3 skyriuje nustatytus kriterijus, sąrašą. Tai gali būti pasiekama konsultuojantis su vietos valdžia, kitomis valstybinėmis institucijomis, užsiimančiomis pramoninio saugumo, pramonės vystymo, transporto ir žemės ūkio klausimais, o taip pat su darbdaviais ir darbdavių federacijomis. Iš gautos informacijos gali būti parengiamas galutinis sąrašas ir atitinkamai suklasifikuojamos pramonės šakos.

4.4 DUOMENŲ VALDYMAS

Parengus sąrašą, turėtų būti kuriama duomenų valdymo sistema informacijos saugojimui ir atnaujinimui ir, esant reikalui, papildymui nauja informacija. Šiuo atžvilgiu programinės įrangos panaudojimas yra labai naudingas. Duomenų bazės informacija gali apimti:

- Būdingus pramonės šakos bruožus, siekiant sugrupuoti juos pagal nustatytus kriterijus.
- Leidimų išdavimo ir patikrinimų sistemos valdymą.
- Įmonių išsidėstymą pagal regionus ar veiklos rūšį.
- Detalesnį įmonių ir procesų aprašymą.
- Leidimų tipus, sąlygas ir kitus svarbius duomenis, įskaitant leidimo galiojimo terminus.
- Patikrinimų datas ir detales.
- Pažeidimus, įstatymų vykdymo užtikrinimo priemones ir skundus, susijusius su įmone.
- Įmonių ataskaitas, pvz., įmonių savikontrolės rezultatus.
- Poveikį įvairiems aplinkos komponentams (orui, vandeniui, dirvožemiui).
- EMAS (ar atitinkamai kitą) audito informaciją.
- Kitų duomenų ataskaitas, pvz., konsultantų ir svarbias kitų žinybų ataskaitas.

4.5 TURIMI RESURSAI

Kiekviena inspekcinei institucija savo žinioje turi skirtingus resursus. Personalo, į patikrinimus kviečiamų agentūrų ir konsultacinių firmų skaičius inspekcinių institucijų tarpe būna labai įvairus; galimos ilgalaikės ir trumpalaikės sutartys dėl darbuotojų apsikeitimo ar komandiravimo. Kiekviena institucija taip pat turi skirtingus parėdymus dėl inspektoriaus darbo dienos trukmės (įskaitant nakties laiką ir savaitgalius bei švenčių dienas), nemokamų ir eilinių atostogų trukmės, nedarbingumo pašalpos apmokėjimo. Į visas šias aplinkybes taip pat turi būti atsižvelgiama.

Vadovaudamasi šia informacija, inspekcinei institucija gali pasiskaičiuoti bendrą galimą darbuotojo darbo valandų ar dienų skaičių.

4.6 PATIKRINIMAMS SKIRIAMAS LAIKAS

Įvairiose Europos Sąjungos šalyse skiriasi inspektorių pareigos, todėl turi būti atliekama inspektoriui skiriamo patikrinimams laiko analizė. Papildomai prie patikrinimų įprastos inspektoriaus pareigos gali apimti leidimų išdavimą, kitų inspektorių konsultavimą ekspertizės srityje, mokymą, atsakymų į bendruosius paklausimus rengimą, seminarų organizavimą ar jų lankymą, tyrimus, ataskaitų rašymą, dalyvavimą susirinkimuose inspekcinės institucijos vardu ir nuobaudų skyrimą, įskaitant traukimą baudžiamojon atsakomybėn. Visos šios pareigos atims

patikrinimams skiriamą laiką. Remiantis šia analize, iškils būtinumas, kaip aptarta aukščiau, žmonių resursų požiūriu paskaičiuoti inspekcinės institucijos ir kiekvieno inspektoriaus turimą laiką. Šio darbo užbaigimas taip pat gali suteikti galimybę, įvertinant inspektoriaus vykdomų įstatymų įgyvendinimo užduočių produktyvumą ir veiksmingumą, nustatyti geriausią inspektoriaus laiko panaudojimą.

4.7 REKOMENDACIJOS, DIREKTYVOS

4.7.1 Tarptautiniai įsipareigojimai

Inspekcinė institucija privalo suteikti prioritetus tarptautiniams įsipareigojimams, ES direktyvoms ir juos atitinkantiems šalių įstatymams, nusakantiems reikalingų atlikti patikrinimų skaičių, rūšių ir tikrinimo vietas. Šiuos įsipareigojimus reikia apibrėžti šiame dokumente paminėtoms įmonėms. Šių įsipareigojimų pavyzdžiu gali būti Tarybos Direktyva 96/82/EC (SEVESO II) "Dėl stambių, su pavojingomis medžiagomis susijusių avarių pavojaus kontrolės", susijusi su pavojingomis medžiagomis. Šioje direktyvoje reikalaujama, kad tikrinimo programoje būtų atsižvelgta į nacionalinius įstatymus, kurių pagalba įgyvendinami direktyvos reikalavimai ir vietos ar nacionaliniai prioritetai, nustatyti įvertinus pagrindines problemas, susijusias su didžiausiais pavojingais objektais. Tikrinimo programoje gali būti numatytas kasmetinis nurodytų objektų patikrinimas arba sisteminis stambių pavojingų incidentų įvertinimas, atitinkamai nustatant tikrinimo dažnį. Europos Komisijos Jungtinis Tyrimų Centras yra parengęs pranešimą "Tarybos Direktyvos 96/82/EC (SEVESO II) "Dėl stambių, su pavojingomis medžiagomis susijusių avarių pavojaus kontrolės" 18 straipsnio reikalavimų tikrinimo rekomendacijos".

Gali būti papildomi reikalavimai, kylantys iš Europos Aplinkos Agentūros ar Jungtinių Tautų tarptautinių ataskaitų apie aplinkos būklę. Šių reikalavimų įgyvendinimas atims dalį inspektoriaus patikrinimams skiriamo laiko.

4.7.2 Nacionaliniai/regioniniai įsipareigojimai

Patikrinimų programa gali būti parengta vadovaujantis aplinkos apsaugos įstatymais arba ataskaitomis apie atskirų aplinkos komponentų kokybę, tokiomis kaip tam tikro regiono aplinkos oro ar vandens baseino būklės ataskaitos. Programa gali apimti patikrinimų kampaniją (akciją) tam tikroje vietovėje, tam tikrame pramonės sektoriuje ar pramonės šakoje, naudojančioje tam tikrą įrenginius. Įsipareigojimas gali būti priimamas:

- Siekiant pagerinti aplinkosauginių priemonių vykdymą ir išmetimų į aplinką sumažinimą, nustatyti prioritetus tam tikroms įmonėms sugriežtinant leidimo sąlygų laikymąsi arba
- Sutelkti dėmesį patikrinimams, siekiant peržiūrėti ir koreguoti ar išduoti tam tikroms įmonėms naujus leidimus.

Gali būti sukurtos programos, kuriose nustatytų tikslų įgyvendinimas pareikalaus papildomo inspektoriaus darbo laiko.

4.7.3 Inspekcinės institucijos įsipareigojimai

Patikrinimų programa gali būti parengta vadovaujantis tyrimų arba ataskaitų apie aplinkos kokybę apžvalga, ankstesnio laikotarpio patikrinimų ataskaita arba nusistačius inspekcinės institucijos tikslus. Kaip detalizuota aukščiau, programa gali apimti patikrinimų kampaniją (akciją) tam tikroje

vietovėje, tam tikrame pramonės sektoriuje ar pramonės šakoje, naudojančioje tam tikrą įrangą. Valstybių parengtos rekomendacijos (tai bus aptariama toliau) padeda nustatyti patikrinimų dažnumus.

4.7.4 Darbų derinimas su kita inspekcinė institucija

Ten, kur dvi inspekcinės institucijos dalijasi pareigą tikrinti įmonę, turi būti numatytas jų sąveikos koordinavimas. Rengiant patikrinimų planus ir siekiant išvengti bet kokio darbų dubliavimosi bei užtikrinti gerą bendradarbiavimą, kitų institucijų programos taip pat turi būti peržiūrimos.

4.8 PATIKRINIMŲ DAŽNUMAS

Ruošiant patikrinimų planą, turi būti nustatyti skirtingų pramonės šakų ar grupių baziniai patikrinimų dažnumai. Tam turėtų pasitarnauti IMPEL dokumentas *“Patikrinimų dažnumas”*. Siekiant nustatyti, ar nėra didelių skirtumų tarp tam tikrų įmonių pramonės sektoriaus viduje, turi būti atlikta bendra bazinių patikrinimų dažnumų apžvalga. Nustačius bazinius patikrinimų dažnumus, turėtų būti įmanoma nustatyti bendrą numatomų patikrinimų skaičių pagal pramonės sektorius, kategorijas ar metodologijas. Rengiant tokį planą turi būti atsižvelgiama į kiekvieno inspektorius, kuruojančio įmonę, patirtį.

4.9 PATIKRINIMUI REIKALINGŲ RESURSŲ ĮVERTINIMAS

Pagaliau, siekiant suplanuoti patikrinimų skaičių, būtina atlikti kiekvienai patikrinimo rūšiai skiriamo laiko paskaičiavimą. Yra skirtingos patikrinimo rūšys, apimančios arba neapimančios patikrinimus vietoje. Skirtingoms patikrinimų rūšims reikia skirtingos laiko trukmės. Tai priklausys nuo kelionės į įmonę laiko, patikrinimo rūšies, tikrinimą atliekančių inspektorių skaičiaus ir laiko, reikalingo kitoms po patikrinimo įgyvendintinioms priemonėms. Patikrinimai gali būti tokie:

- Specialūs;
- Tiriamieji;
- Kompleksiniai;
- Aplinkosaugos valdymo auditas;
- Reikalavimų laikymosi duomenų sutikrinimai;
- Monitoringo pobūdžio patikrinimai (pavyzdžių ėmimas, matavimai ar analizė);
- Savikontrolės duomenų įvertinimai;
- Kitos inspekcinės institucijos ar konsultanto parengtų duomenų įvertinimai.

Siekiant paskaičiuoti patikrinimų, kurie turi būti atliekami su turimais resursais, skaičių, turi būti nustatytas kiekvienos rūšies patikrinimui skiriamas laikas.

Po objekto patikrinimo surašomas patikrinimo aktas. Prieš užbaigiant aktą, gali reikėti papildomos informacijos ar tyrimų. Šios užduoties sudėtingumas ir jai atlikti reikalingas laikas gali labai skirtis. Po patikrinimo reikalingų atlikti įstatymo vykdymo užtikrinimo priemonių apimtys gali skirtis labai smarkiai. Tokiais atvejais gali reikėti atlikti patikrinimams skiriamo laiko kitose šalyse (organizacijose, žinybose) apžvalgą.

4.10 NETIKĖTI (INTERVENCINIAI) PATIKRINIMAI

Visos inspekcinės institucijos, kaip pažymima IMPEL dokumente “Patikrinimų dažnumas”, reaguodamos į skundus, avarijas, gaisrus ir taršos incidentus, atlieka netikėtus patikrinimus. Yra sunku paskaičiuoti tokiems atvejams skiriamą laiką, tačiau yra įmanoma paskaičiuoti jiems skirtą inspektoriaus laiką praeityje. Vadovaujantis šia paskaičiuota laiko proporcija, galima nustatyti tokiems įvykiams numatomą skirti laiką. Taip pat svarbu yra pažymėti, kad, siekiant išvengti “gaisrų gesinimo” požiūrio ir nešvaistyti inspektoriaus laiko, gali būti patartina apriboti bendrą neplaniniams patikrinimams po tokių įvykių skiriamą laiką. Tai pasiekama suskirstant incidentus į kategorijas pagal svarbą ir atitinkamai pagal jas numatant inspektoriaus reakciją. Planuojant patikrinimus, reikia atsižvelgti į bet kokias rekomendacijas, kurias parengė inspekcinė institucija, atlikusi netikėtą patikrinimą.

4.11 PRIORITETŲ NUSTATYMAS

Ankstesniuose šio dokumento skyriuose buvo aptartas inspekcinės institucijos turimas patikrinimams atlikti laikas ir laikas, reikalingas atlikti planinius patikrinimus. Šios informacijos apžvalga padės inspekcinėi institucijai nuspręsti, ar patikrinimams yra skiriami atitinkami resursai. Remdamosi šia informacija inspekcinės institucijos: 1) gali teisingai perskirstyti išteklius - daugiau ar mažiau laiko skirdamos patikrinimams, arba 2) pateikti aukštesnei institucijai argumentus dėl papildomų resursų skyrimo.

4.12 PLANO PERŽIŪRĖJIMAS

Siekiant progreso, planas turi būti reguliariai peržiūrimas. Planas turi būti pakankamai lankstus, kad, pasikeitus aplinkybėms ar resursams, galėtų prisiderinti prie pasikeitimų. Bet kuriuo atveju plano ataskaitų rengimo eiga turėtų būti sekama, ir planas peržiūrimas. Plano įgyvendinimo ir inspekcinės institucijos tikslų ir užduočių įgyvendinimo sėkmės ir nesėkmės turi būti fiksuojamos ir perkeliamos į kitų patikrinimų planus.

5 PATIKRINIMŲ ATASKAITOS

5.1 TIKSLAI

Inspekcinų institucijų ataskaitų rengimas nacionaliniu arba vietiniu lygmenyse gali turėti keletą uždavinių ir turėtų būti naudingas šiems skirtingiems tikslams:

5.1.1 Ataskaitos visuomenei

Pirmasis inspekcinės ir įstatymų vykdymo užtikrinimo veiklos tikslas yra informuoti visuomenę apie tai, kaip kompetentingos institucijos, užtikrindamos aplinkosauginių reikalavimų vykdymą, saugo aplinkos kokybę. Ataskaitos taip pat turėtų informuoti visuomenę apie įstatymų vykdymo užtikrinimo priemonių taikymą pažeidimų atvejais, ypač apie kompetentingos institucijos įstatymų vykdymo užtikrinimo priemonių taikymą, nukreiptą užtikrinti reikalavimų laikymąsi ateityje.

5.1.2 Ataskaitos kaip valdymo instrumentas

Antrasis ataskaitų tikslas yra įvertinti, kaip realizuodama patikrinimo planą, inspekcinė institucija atliko darbą ir panaudojo finansinius ir žmonių išteklius.

Be to, ataskaita bendrais bruožais turi nusakyti, ar į patikrinimų planą perkelta inspektavimo politika praktiškai buvo įgyvendinta. Ataskaita, ypač įvertinimas ir išvados, turėtų pateikti dalį informacijos, reikalingos suformuoti ateities tikslus ir resursų planą.

5.1.3 Ataskaitos kaip grįžtamasis ryšys įstatymų leidyboje

Trečiasis ataskaitų rengimo tikslas yra grįžtamojo ryšio būdu pateikti atsakingai už įstatymų ar leidimų rengimą institucijai informaciją apie aplinkos apsaugos įstatymų vykdymo užtikrinimo priemonių taikymo efektyvumą ir apie tai, ar įstatymų reikalavimai yra tinkamai suformuluoti, kad būtų galima priversti juos vykdyti.

5.1.4 Ataskaitos kaip grįžtamasis ryšys centriniam lygmeniui

Ketvirtasis ataskaitų rengimo tikslas yra valstybės požiūriu įvertinti inspekcinę veiklą ir grįžtamojo ryšio principu pateikti vyriausybei ar kitai centrinei institucijai informaciją apie savo pareigas vykdančių inspekcinę institucijų valdymą. Tokio tipo ataskaitos šiame dokumente nenagrinėjamos.

5.1.5 Šalių – Sąjungos narių ataskaitos Europos Sąjungai

Penktasis ataskaitų rengimo tikslas yra šalių prievolė atsiskaityti pagal ES reikalavimus, tokius kaip EMAS, SEVESO II ir TIPK. Tokio tipo ataskaitos šiame dokumente nenagrinėjamos.

5.2 ESMINIAI ELEMENTAI

Esminiai ataskaitų apie inspekcinę ir įstatymų taikymo veiklą elementai yra šie:

- Inspekcinės institucijos vaidmens apibūdinimas.
- Kiekybiniai duomenys apie inspekcinės institucijos finansinius ir žmonių resursus.
- Bendrojo plano detalės.
- Atliktų patikrinimų skaičius.
- Įstatymų reikalavimų ir leidimų sąlygų laikymosi lygis ir taikytos įstatymų vykdymo užtikrinimo priemonės jų nesilaikymo atvejais.
- Bendradarbiavimas tarp inspekcinę institucijų įgyjant papildomas teises ir pareigas².
- Įstatymų, leidimų ir kt. efektyvumo analizė.
- Plano sėkmių ir nesėkmių apibūdinimas ir įvertinimas, susijęs su ateities planuojama veikla.
- Ataskaitų rengimo dažnumas.
- Ataskaitų prieinamumas visuomenei.

---

² Įgyjant daugiau kompetencijos nei jos turi viena atskira institucija (vert. past).

5.3 INSPEKCIŅS INSTITUCIJOS VAIDMENS APIBŪDINIMAS

Ataskaitose turėtų būti inspektavimo ir įstatymų laikymosi požiūriu trumpai apibūdintas inspekcinės institucijos vaidmuo ir uždaviniai, o taip pat inspekcinės institucijos veiklos zona.

5.4 KIEKYBINIAI DUOMENYS APIE INSPEKCIŅS INSTITUCIJOS FINANSINIUS IR ŽMONIŲ RESURSUS

Finansinių ir žmonių resursų, dalyvavusių inspekcinėje veikloje, detalizavimas.

5.5 BENDROJO PLANO DETALĖS

Apibūdinti pagrindinius plano elementus reikia, kad galima būtų įvertinti patikrinimų dažnius, specialiąsias inspekcines akcijas bei planinio periodo metu pasiektus inspekcinės politikos tikslus ir prioritetus.

5.6 ATLIKTŲ PATIKRINIMŲ SKAIČIUS

- Atliktų patikrinimų vietoje skaičius – tam tikros kategorijos įmonių patikrinimų skaičiaus santykis su planuotu patikrinimų skaičiumi. Jei planuota tikrinti skirtingų kategorijų įmones, gali būti nurodyti kiekvienos kategorijos įmonių skaičiai.
- Patikrinimų, atliktų neišvykstant į vietą, skaičius.
- Inspekcinės veiklos, vykdytos nagrinėjant įmonių savikontrolės duomenis arba naudojantis EMAS informacija, įskaitant informaciją apie šių duomenų pateikimo metodus, apibūdinimas.
- Neplaninių patikrinimų skaičius, ypač atkreipiant dėmesį į tokią inspekcinę veiklą, kuri nebuvo numatyta plano detalėse ir atsirado dėl:
  - Skundų – Gyventojų skundų, susijusių su tam tikro tipo įmonėmis ar pramonės zonomis, bendras apibūdinimas. Inspekcinės institucijos gali norėti pažymėti įmones, dėl kurių gauta daugiausia skundų.
  - Neplaninės veiklos – Bendras apibūdinimas veiklos, susijusios su incidentais, gaisrais ir taršos atvejais. Aprašant incidentus, turėjusius žymų poveikį aplinkai, reiktų apibūdinti ir taikytas taršos likvidavimo ar sumažinimo priemones.

5.7 ĮSTATYMŲ REIKALAVIMŲ IR LEIDIMŲ SĄLYGŲ LAIKYMO SI LYGIS IR TAIKYTOS VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS JŲ NESILAIKYMO ATVEJAI

Ataskaita turėtų apimti patikrinimo rezultatų apibūdinimą (ypač apie išaiškintus pažeidimus ir taikytas vykdymo užtikrinimo priemones) pagal plane nustatytas įmonių kategorijas. Jei reikia, įmonių rūšys gali būti suskirstytos į dar smulkesnes kategorijas, o siekiant palyginti, šių kategorijų pavadinimai turėtų būti standartizuoti. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas taikytoms įstatymų vykdymo užtikrinimo priemonėms, įskaitant administracines priemones ir baudų procedūras.

Taip pat turėtų būti pateikta informacija apie įmones ar veiklos rūšis, kurioms nereikia leidimų, pagaliau apie skaičių išleistų potvarkių dėl laikino atleidimo nuo baudmės.³

5.8 BENDRADARBIAVIMAS TARP INSPEKCINIŲ INSTITUCIJŲ ĮGYJANT PAPILDOMAS TEISES IR PAREIGAS

Kai kuriose Sąjungos šalyse kelios institucijos yra atsakingos už aplinkos apsaugos įstatymų tikrinimą ir įstatymų vykdymo užtikrinimą, ir kiekviena iš jų yra kompetentinga savo atitinkamoje srityje.

Kai už tos pačios kategorijos įrenginių tikrinimą atsakingos kelios institucijos, svarbu yra apibrėžti, kaip tos institucijos bendradarbiauja, atlikdamos inspekcinis ir vykdymo užtikrinimo funkcijas, pvz., bendri tikrinimai, funkcijų perdavimas viena kitai, suderinimo susitikimai. Svarbiausias bendradarbiavimo privalumas – tai galimybė išvengti žalos aplinkai kaupimosi bei problemų perkėlimo iš vienos aplinkos terpės į kitą (pvz., tam, kad sumažėtų oro tarša, didinamas teršalų išleidimas į vandenį).⁴

5.9 ĮSTATYMŲ, LEIDIMŲ IR KT. EFEKTYVUMO ANALIZĖ

Į ataskaitą reikėtų įtraukti įstatymais nustatyty taisyklių ar leidimų reikalavimų saugoti aplinką ir atitinkamu būdu reaguoti į poveikius aplinkai, efektyvumo analizę. Siekiant grįžtamojo ryšio principu pateikti informaciją institucijai, užsiimančiai įstatymų leidyba ar leidimų išdavimu, labai svarbu ataskaitoje tokius atvejus pateikti labai aiškiai.

5.10 PLANO SĖKMIŲ IR NESĖKMIŲ APIBŪDINIMAS IR ĮVERTINIMAS, SUSIJĘS SU ATEITIES PLANUOJAMA VEIKLA

Šioje ataskaitos dalyje pateikiamas bendras planinio laikotarpio įvertinimas. Įvertinimas konkrečiai gali apimti:

- Sėkmių/nesėkmių siekiant plano tikslų ir prioritetų įvertinimą.
- Išvadas apie planuojamos inspekcinės politikos vykdymo, užtikrinant įstatymų laikymąsi pramonės įmonėse, resursų pakankamumą kokybiniu, o taip pat ir kiekybiniu, atžvilgiais.
- Išvadas apie tai, kaip pramonės įmonės laikosi joms nustatyty reikalavimų, palyginimą su praeitu ataskaitiniu laikotarpiu, be to, apie taikytų priverstinio vykdymo priemonių efektyvumą.
- Specifinių teisinių reikalavimų, kurių būdavo nesilaikoma, išskyrimą ir galimų metodų užtikrinti geresnį jų laikymąsi (t.y. skatinimas, viešinimas, specialiosios inspekcinės akcijos, taisyklių keitimas, kitų vykdymo užtikrinimo priemonių praktikavimas) įvertinimą.
- Rekomendacijas plano rengimui ateity.

³ Laikino atleidimo nuo baudmės procedūra aplinkos apsaugos srityje įteisinta ir sėkmingai veikia tik Nyderlanduose. Apskričių administracijos šioje šalyje turi teisę priimti politinį sprendimą – tam tikrais įstatymų nustatytais atvejais laikinai atleisti įmonę nuo baudmės. Europos Komisija dar nepareiškė savo oficialios nuomonės šio reiškinio Olandijoje atžvilgiu. Kitose, taip pat asocijuotose šalyse, šis reiškinys vienokia ar kitokia forma egzistuoja, tačiau nėra taip tiksliai ir aiškiai reglamentuotas (vert. past.).

⁴ Ši dalis nėra reikšminga Lietuvai, nes viena institucija (RAAD) yra atsakinga už įrenginio kontrolę, o leidimas integruotas, nes vienu metu apima oro, vandens ir atliekų tvarkymo kontrolę (vert. past).

5.11 ATASKAITŲ RENGIMO DAŽNUMAS

Ataskaitų rengimas turėtų atitikti suplanuotą patikrinimų periodą ir būti reguliarus, pageidautina kasmetinis.

5.12 ATASKAITŲ PRIEINAMUMAS VISUOMENEI

Rengti kuo prieinamesnes visuomenei ataskaitas yra laikoma gera praktika. Patartina santrauką pateikti visuomenei suprantama ir paprasta skaityti kalba. Tai gali būti atliekama ruošiant spaudos pranešimus ar rengiant spaudos konferencijas. Ataskaitos turėtų būti pardavinėjamos nebrangiai, o jei įmanoma, – platinamos nemokamai. Neturėtų būti jokių apribojimų ataskaitų kopijavimui, o Internetas taip pat turėtų būti kaip vienas iš galimų ataskaitų platinimo būdų.

6.0 IŠVADOS

- 6.1 Europos Sąjungos šalyse atliekami įvairių rūšių patikrinimai, kylantys iš reikalavimų pramonei laikytis aplinkos apsaugos įstatymų ir saugoti aplinką. Šis dokumentas, skatindamas bendrus Sąjungos šalių principus, pateikia pasiūlymus tokių patikrinimo programų ir ataskaitų rengimui.
- 6.2 Šis dokumentas siūlo inspekciniams institucijoms rengti patikrinimų programas, apimančias svarbius tos institucijos tikslus, ir kuriose būtų atsižvelgta į keletą esminių elementų – tikrinamos pramonės šakas, eikvojamus resursus ir tikrinimų dažnumus.
- 6.3 Šis dokumentas siūlo Sąjungos šalių inspekciniams institucijoms rengti vienos ar keleto krypties patikrinimų programų ataskaitas. Pateikiama keletas tokių ataskaitų tikslų, kurie skiriasi priklausomai nuo jų paskirties. Pateikti esminiai ataskaitų elementai – atliktų patikrinimų skaičius, įstatymų laikymosi lygio apžvalga ir plano reikalavimų įgyvendinimo sėkmė (klotis).
- 6.4 Šis dokumentas pabrėžia, kad kuo prieinamesnių visuomenei ataskaitų rengimas yra laikomas gera praktika. Pateikiami pasiūlymai dėl patikrinimo planų ir ataskaitų prieinamumo visuomenei ir jų platinimo klausimais.

Dokumento rengėjų sąrašas

Dara Lynott	Environmental Protection Agency, Ireland
Hans van der Lee	Provincie Gelderland
Franz Graßmann	Amt für Immissionschutz Wüandsdorf, Land Brandenburg, Germany
Andreas Wasielewski	Ministerium für Umwelt, Natur und Forsten, Land Schleswig – Holstein, Germany
Rob Bakx	Province of Noord-Holland/Association of Provinces
Chris Booth	Environment Agency, UK
Stuart Newstead	Environment Agency, UK
Torkil Groving	Danish Environmental Protection Agency, Denmark
Ingeborg Fiala	Federal Ministry of Environment, Youth and Family, Austria
Inga Birgitta Larsson	Swedish Environmental Protection Agency, Sweden
Markku Hietamäki	Ministry of Environment, Finland
Jean-Pierre Janssens	Brussels Institute for Environmental Management, Belgium
Frans van de Maele	Environment, Nature, Land and Water Administration, Belgium
Guido Palma	National Environment Agency, Italy
Leonor Cartaxo	Inspectorate General for the Environment, Portugal
Anna Magro e Silva	Inspectorate General for the Environment, Portugal
Betske Goinga	IMPEL Secretariat
Terry Shears	IMPEL Secretariat

Iš anglų kalbos išvertė *Vaclovas Beržinskas*